

цивільн. і кримін. справ від 17.10.2014 № 11.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011740-14#Text> (дата звернення: 26.04.2025).

3. Щодо перевищення розумних строків розгляду справ : Лист Верхов. Суду України від 25.01.2006 № 1-5/45.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v5_45700-06#Text (дата звернення: 26.04.2025).
4. Гуйван П. Розумний строк розгляду справи. Українські законодавчі та правозастосовні реалії. *Law Review of Kyiv University of Law*. 1970. № 3. С. 144–149. URL: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.3.2019.23> (дата звернення: 26.04.2025).
5. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 26.04.2025).
6. Рішення Європейського суду з прав людини від 26.10.2000 у справі Кудла проти Польщі.
URL: [https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-113046&filename=CASE%20OF%20KUDLA%20v.%20POLAND%20-%20\[Ukrainian%20Translation\].pdf](https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-113046&filename=CASE%20OF%20KUDLA%20v.%20POLAND%20-%20[Ukrainian%20Translation].pdf).
7. ZakonOnline. Окрема думка судді від 25.06.2020 по справі № 520/2261/19 Велика Палата Верховного Суду | ZakonOnline - Право знати!. *Аналітично-правова система ZakonOnline*. URL: https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/90643710?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 26.04.2025).
8. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV : станом на 9 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 26.04.2025).

УДК 347.4

Слома В. М.

*д.ю.н., професор, професор кафедри
цивільного права і процесу,
Західноукраїнський національний університет*

Фраудаторні правочини в цивільному праві України

В системі цивільного права важливе місце належить інституту правочинів. Саме правочин є найпоширенішою підставою виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин в умовах розвитку ринкової економіки. Зважаючи на вплив даної договірної конструкції на права учасників цивільних правовідносин, законодавець у ст. 203 ЦК України визначив загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину. Також нормативно закріплені межі здійснення цивільних прав. Відповідно до ч. 1 ст. 13 ЦК України цивільні права особа здійснює у межах, наданих їй договором або актами

цивільного законодавства. Ч. 3 даної статті передбачає, що не допускаються дії особи, що вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі, а також зловживання правом в інших формах [1].

Водночас, в деяких випадках учасники цивільних правовідносин зловживають своїми правами, порушуючи не лише вимоги ст. ст. 13, 203 ЦК України, але й загальні засади цивільного права (ст. 3 ЦК України), зокрема щодо добросовісності. Прикладом такого правочину є фrawdаторний правочин.

Варто зазначити, що у ЦК України немає окремих норм, які регулюють даний вид правочину. У постанові Великої Палати Верховного Суду від 03.07.2019 р. по справі № 369/11268/16-ц вказано, що фrawdаторні правочини (правочини, що вчинені боржником на шкоду кредиторам) в українському законодавстві регулюються тільки в певних сферах (зокрема: у банкрутстві (стаття 20 Закону України від 14 травня 1992 року № 2343-XII «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»); при неплатоспроможності банків (стаття 38 Закону України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб»; у виконавчому провадженні (частина четверта статті 9 Закону України від 02 червня 2016 року № 1404-VIII «Про виконавче провадження»)) [2].

Сутність фrawdаторного правочину досліджується у доктрині цивільного права. Г.С. Гофельд розглядає фrawdаторний правочин як правочин, де боржник (як одна зі сторін) здійснює недобросовісні дії з метою уникнення виконання свого зобов'язання перед кредитором [3, с. 23]. Відповідно, наслідком вчинення такого правочину є заподіяння шкоди кредитору (неможливість отримання суми боргу, коштів, майна тощо).

У Науковому висновку щодо застосування інституту недійсності правочину (щодо фrawdаторних та фіктивних правочинів) вказано, що «для визнання правочину фrawdаторним (недійсним) не має значення в чіїх інтересах такий правочин укладено: зловживання правом особою не у власних інтересах при укладанні договору, а в інтересах пов'язаної з нею третьої особи та встановлення фактичних обставин вчинення нею дій з укладення такого правочину, перебуваючи під управлінням третьої особи (за вказівкою третьої особи) може бути підставою визнання такого правочину недійсним» [4].

Як свідчить судова практика фrawdаторним може бути як оплатний, так і безоплатний договір. Застосування конструкції «фrawdаторності» при оплатному цивільно-правовому договорі має певну специфіку, яка проявляється в обставинах, що дозволяють кваліфікувати оплатний договір як такий, що вчинений на шкоду кредитору. До таких обставин, зокрема, відноситься: момент укладення договору; контрагент, з яким боржник вчиняє оспорюваний договір (наприклад, родич боржника, пасинок боржника, пов'язана чи афілійована юридична особа); ціна (ринкова/неринкова), наявність/відсутність оплати ціни контрагентом боржника [5].

Певними особливостями характеризується визнання фrawdаторним одностороннього правочину. Зокрема, до обставин, що дозволяють кваліфікувати односторонній правочин як фrawdаторний, відноситься те, що внаслідок вчинення одностороннього правочину відбувається унеможливлення звернення стягнення на майно боржника чи зменшується обсяг майна [6].

Отже, фраздаторний правочин слід розглядати як дію боржника, спрямовану на ненастання небажаних для нього наслідків чи недобросовісне набуття певних благ. Відповідно ознаками фраздаторного правочину є намір боржника заподіяти шкоду та сам факт заподіяння шкоди.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n1155>
2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 03.07.2019 р. по справі № 369/11268/16-ц. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/83482786>
3. Гофельд Г.С. Фраздаторний правочин: сутність і правове регулювання. *Вісник ХНУВС*. 2024. № 2 (105). С. 18-25.
4. Науковий висновок щодо застосування інституту недійсності правочину (щодо фраздаторних та фіктивних правочинів). URL: <https://coordynata.com.ua/naukovij-visnovok-sodo-zastosuvanna-institutu-nedijsnosti-pravocinu-sodo-fraudatornih-ta-fiktivnih-pravociniv>
5. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 07.10.2020 р. по справі № 755/17944/18. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/92315178>
6. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 24.02.2021 р. по справі № 757/33392/16. URL: <https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=95213197&red=1000033fd4fb6b072d1d150d5bdc951a0b0446&d=5>

УДК 340

Сампара Н. М.

*к.ю.н., Західноукраїнський
національний університет*

Савощак Х.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнський
національний університет*

Зловживання процесуальними правами у цивільному процесі: проблеми та шляхи подолання

Вступ. Однією із фундаментальних засад цивільного судочинства, що закріплена у статті 2 Цивільного процесуального кодексу України (далі - ЦПК України), є неприпустимість зловживання процесуальними правами [6]. Даний принцип насамперед спрямований на забезпечення своєчасного розгляду та вирішення справ судами, що відграє неабияке значення для гарантування права кожної особи на ефективний судовий захист. Однак на практиці спостерігається зростаюча тенденція, коли сторони використовують процесуальні можливості не для захисту законних прав, а для затягування провадження, створення штучних перешкод для правосуддя або